

Handel med klimaet

I 1997 blev den såkaldte Kyoto-protokol vedtaget ved et FN-møde i Kyoto, Japan. Kyoto-protokollen er et sæt regler, som skal sikre, at FN's medlemslande reducerer udledningen af CO₂ og andre drivhusgasser. Kyoto-protokollen har i første omgang kun dækket de rige industrilande med de største udledninger.

Ifølge reglerne kan de rige lande benytte sig af nogle regnskabstekniske metoder, der gør det nemmere for dem at opfylde løfterne om at nedsætte deres udledninger af drivhusgasser.

En metode består i, at rige lande betaler fattige lande for at lave reduktionerne, mens de rige lande så til gengæld kan modregne de opnåede reduktioner i regnskabet over deres egne udledninger.

En anden metode går ud på, at et antal lande indbyrdes kan lave et helt nyt "marked", hvor man kan handle med tilladelser til at forurene. Der har EU gjort.

Men er det rimeligt, at de rige lande kan slippe for at feje for egen dør først? Og virker metoderne overhovedet, eller går de op i bureaukrati og svindel?

Den lange vej mod en klimaaftale

I 1992 var der en stor FN-konference i Rio de Janeiro. 153 lande vedtog her en såkaldt konvention om klimaet, som har været grundlag for alle de forhandlinger, der siden er foregået. I 1997 vedtog man Kyoto-protokollen, som pålagde de rige, udviklede lande at reducere deres udledning af drivhusgasser, mens udviklingslandene ikke fik nogen pligt til at reducere deres udledninger.

Modregning og handel med udledninger

Dette blev vedtaget i Kyoto-Protokollen efter krav fra USA. Men USA undlod at tilslutte sig Kyotoprotokollen, og lige siden har USA modsat sig enhver klimaaftale, der minder om Kyoto.

Modregning (på engelsk offsetting) går ud på, at et land eller en virksomhed, som skal reducere sin udledning af CO₂, kan betale sig fra selv at gøre noget og i stedet for betale for et projekt, der fører til reduktioner i et andet land. Modregning er især kendt som CDM (Clean Development Mechanism), hvor projektet udføres i et udviklingsland, der ikke selv har pligt til at reducere sin udledninger.

For at et projekt kan godkendes under CDM, skal det bidrage til en bæredygtig udvikling, og projektet skal også være nyt og ekstra i den forstand, at det ikke ville være foregået uden pengene udefra.

Kvotehandel

Landene kan også etablere et nyt, kunstigt marked, hvor store CO₂-udledere som kulkraftværker og cementindustri kan handle indbyrdes med tilladelser til at udlede CO₂.

Ideen er, at man ved at handle med kvoter, dvs. beviser for retten til at udlede drivhusgasser, kan flytte reduktionerne hen, hvor de er billigst at lave. Ved gradvis at sænke antallet af kvoter, ville man tvinge virksomhederne til at reducere udledningerne.

Smuthuller og snyd

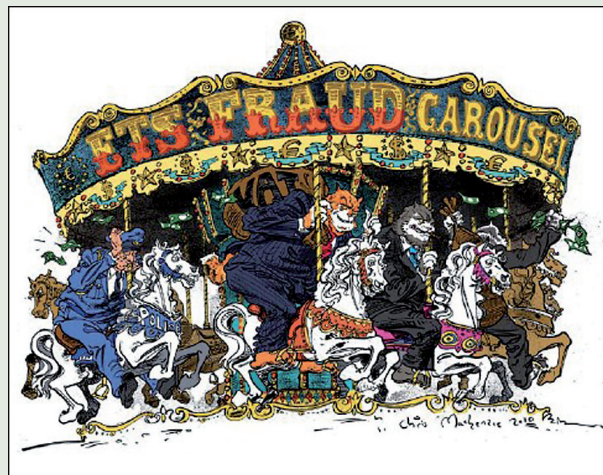
Mange kalder disse metoder for "smuthuller" eller direkte snyd, fordi de gør det muligt for store udledere af drivhusgasser at snyde sig uden om at sænke deres egen udledning. Metoderne har ikke ført til de lovede resultater, og de er også udsat for korruption og direkte svindel.

Ifølge FN's Klimakonvention skal landene
... beskytte klimasystemet af hensyn til nuværende og fremtidige generationer, på basis af retfærdighed og i overensstemmelse med deres fælles, men forskellige ansvar og muligheder ...

Kyoto-Protokollen blev vedtaget i 1997, men den trådte først i kraft i 2005.

Svindel med kvoter

I 2008 og 2009 var EU kvotesystem udsat for omfattende svindel - en såkaldt "momskarrusel", der unddrog medlemsstaterne for 38 milliarder kr. Danmark og Frankrig var centrum for svindelen. I nogle lande var op til 90 % af markedet forbundet med svindel.

Eksempler

Modregning - handel med CO₂-kreditter - er blevet en meget stor "industri" med deltagelse af stater og statslige myndigheder i Nord og Syd, banker, revisionselskaber og advokatfirmaer – foruden egentlige industriselskaber, der hellere vil købe sig til reduktioner end at gennemføre dem selv.

Montalban Methane Landfill Power Plant

Filippinernes hovedstad Manila har 12 mio. indbyggere. Hver dag producerer de 4.000 tons affald, som ender på en enorm losseplads. De organiske dele af affaldet udvikler metan, der er en meget kraftig drivhusgas, 21 gange så stærk som CO₂.

Energiselskabet Montalban Methane har bygget et kraftværk, som udnytter metanen til elproduktionen. Det er uden tvivl en god ide, når nu lossepladsen ligger der. Men hvorfor er det lige, at dette projekt skal forgyldes gennem CDM?

Projektet kunne være kommet i stand uden CDM. Det er i hvert fald ikke, fordi ejerne ikke ville have råd til det. Men de kommer til at tjene rigtig godt på projektet.

Salvador Zamora, som ejer 60 % af Montalban Methane, er en af Filippinernes rigeste mænd. Han ejer også flere mineselskaber, som har været skyld i store miljødelæggelser og overtrædelse af menneskerettighederne. De andre 40 % ejes af Trading Emissions PLC, et anonymt investeringsselskab, der holder til i skattely på Isle of Man.

Det er vanskeligt at se, hvorfor rige lande skal betale meget rige filippinere og anonyme britiske investeringsselskaber for at foretage reduktioner i udledningen af drivhusgasser, så de selv kan slippe?

Projektet sikrer ikke en bæredygtig udvikling, sådan som det skal ifølge reglerne. I dette tilfælde kunne det være at sortere affaldet, kompostere den organiske del af affaldet og lave biogas ud af det.

I stedet vil projektet holde liv i den ikke-bæredygtige praksis med at dumpe affaldet på en losseplads.

Montalban Methane Landfill Power Plant

Metanen fra lossepladsens rådne affald samles op og afbrændes for at producere el. Hvis affaldet blev sorteret ved kilden, sådan som filippinsk lov allerede kræver, ville der være meget lidt metan.

HFC-23 projekter

40 % af kreditterne i CDM stammer fra nogle få projekter i Kina, hvor man destruerer HFC-23, som er en vanvittig stærk drivhusgas, der dannes ved produktion af kølemidlet HFC-22.

Den danske stat deltager i projekterne sammen med DONG Energy, Mærsk olie & Gas, Nordjysk Elhandel og Aalborg Portland. I stedet for at støtte fortsat HFC-22 produktion via CDM, burde man støtte produktion af ufarlige kølemidler.

Modregning som klimaredskab?

FN's klimakonvention og Kyoto-Protokollen er helt klare i mælet med hensyn til ansvar:

De rige lande, som har skabt klimaproblemet, skal også gøre den største indsats for at imødegå klimaforandringerne. De skal reducere deres egne udledninger, og de skal hjælpe udviklingslandene med know-how, teknologi og finansiering.

Ansvar

CO₂-koncentrationen i atmosfæren er steget fra ca. 280 ppm (milliontedele) før industrialiseringen, dvs. ca. 1750 til nu ca. 390 ppm. Det er den stigning, der er årsag til den globale opvarmning.

Ser man på forskellige landes ansvar i den forbindelse, så springer det i øjnene, at det er de tidligt industrialiserede lande, der har det største ansvar. USA alene står for 29 % af udledningerne fra 1900 til 2005. Det er lige så meget som de 183 lande, som har udledt mindst - eller 15 gange så meget som hele Afrika.

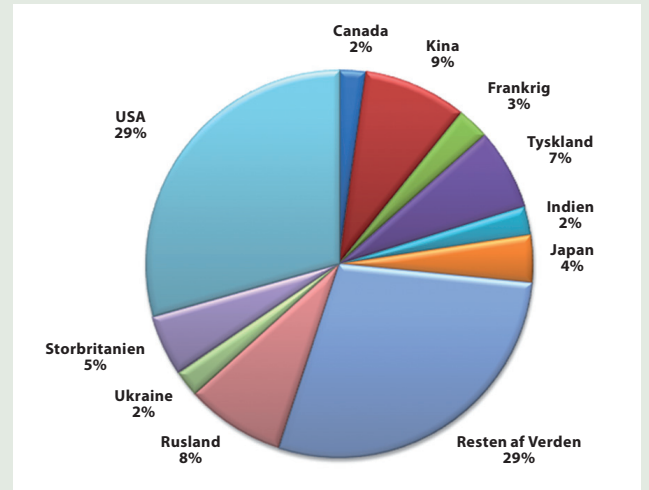
Klimaretfærdighed

De løsninger, der skal findes, så Verden kan undgå de helt katastrofale klimaforandringer, skal være retfærdige. Det er kravet fra udviklingslandene, og de organisationer, der arbejder med udvikling, nødhjælp og miljø, bakker helt op bag det krav. Det var de rige landes uvilje til at anerkende det, der fik COP15 - og flere tidligere klimatopmøder - til at ende i fiasko.

Hvis man ser på USA's og Kinas historiske udledninger, så har USA med 4,5 % af jordens befolkning ansvar for 29 % af udledningerne, mens Kina med 20 % har ansvar for 9 % af udledningerne. Det er her forklaringen ligger på Kinas holdning på COP15. De stod fast på FN's Klimakonvention.

Modregning

Med CDM fik de rige lande en mulighed for at undgå at gøre det, de bør gøre på hjemmebane. Uanset hvor mange projekter, man sætter i gang i Indonesien, Ghana og Peru, så bliver de rige landes egne udledninger ikke mindre af den grund.

10 lande er ansvarlige for 71 % af CO₂-udledningerne fra 1900-2005. Kilde: World Resources Institute

USA med 4,5 % af jordens befolkning har ansvaret for 29 % af de historiske udledninger, mens Kina med 20 % har ansvar for 9 % af udledningerne.

Modregning set fra Syd

Red skovene - men ikke med REDD

I klimaforhandlingerne har man i de senere år arbejdet på at lave et system, der kan beskytte især regnskoven mod ødelæggelse. Det er utroligt vigtigt, fordi netop ødelæggelse af skov er skyld i næsten en femtedel af de globale drivhusgasudledninger.

Men de forslag, der diskuteres for at forhindre afskovning og ødelæggelse af skov (REDD)*, lider af de samme skavanker som CDM. De inviterer til snyd og giver ingen sikkerhed for, at systemet begrænser udledningen af drivhusgasser.

Det handler igen om, at de rige lande og virksomhederne vil gøre naturen til en del af et marked, for derved at kunne betale sig fra selv at gøre noget. Denne gang ved blot at betale nogen for ikke at fælde eller brænde skoven.

Med andre ord: Det skal kunne tælle som et plus i CO₂-regnskabet for en virksomhed i Nord, hvis den betaler et selskab i Syd for at ikke at fælde eller brænde et stykke regnskov.

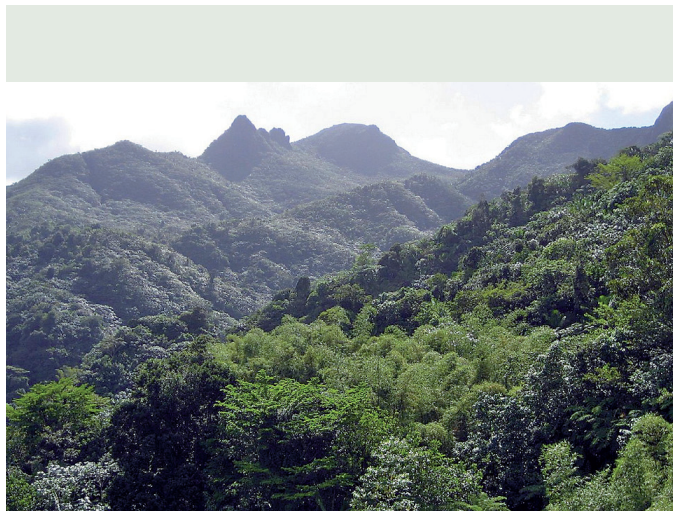
Det er som sagt vigtigt at gøre meget for at bevare de oprindelige skove, der endnu er tilbage på jorden. Men det er ikke ligegyldigt hvordan. Skovene udgør livsgrundlaget for folk, som har levet i og af skoven i generationer uden at ødelægge den.

Mod de oprindelige folks rettigheder

Hvis skovene skal beskyttes på en måde, hvor de forenkles til at være CO₂-kreditter, som virksomheder i Nord kan købe, så bliver skove, som ingen tidligere har ejet, men mange har levet af, til en handelsvare. De oprindelige folks rettigheder bliver tilsidesat, og de fordrives fra skoven.

Forandringen af den oprindelige regnskov til plantager, som kan skabe ekstra profitter gennem CDM, sker ikke sjældent med voldelige midler - til og med drab på talsmænd for de oprindelige folk.

* REDD (Reducing Emissions from Deforestation and Degradation)

I troperne bliver den oprindelige regnskov - som herover - fældet og erstattet af plantager. F.eks. med hurtigt voksende eucalyptus til papirproduktion (i midten) eller oliepalmer, som bruges til biobrændstof til biler (nederst).

Den biologiske mangfoldighed går tabt, når den frodige regnskov bliver erstattet af kunstgødede og giftsprøjtede monokulturer.

EU og kvotehandel

EU's kvotehandelssystem (ETS eller Emissions Trading System) er lavet for at kunne klare EU-landenes reduktionsforpligtelser billigst muligt. Ved at udstede kvoter, dvs. beviser for retten til at udlede drivhusgasser (målt i ton CO₂), vil man flytte reduktionerne hen, hvor de er billigst at lave.

Det var meningen, at kvoterne skulle være så dyre, at det blev attraktivt at lave energibesparelser og investere i vedvarende energi.

Kyoto-protokollen, som hele EU har skrevet under på, siger, at EU's 15 gamle medlemslande skal skære udledningen af drivhusgasser ned med 8 % i 2012 i forhold til 1990. EU landene har så fordelt reduktionerne imellem sig, så ikke alle skal skære lige meget ned. Danmark skal f.eks. skære ned med 21 %, men andre, fattigere EU-lande skal skære meget mindre ned.

Det er de store virksomheder, som udleder store mængder drivhusgasser, der kan handle med kvoter. De står tilsammen for ca. 40 % af udledningerne i EU.

En god ide?

Man skulle tro, at det ville være en god ide at flytte de nødvendige reduktioner hen, hvor de er billigst.

Men systemet har virket meget dårligt. Det har kun givet meget små reduktioner, og kvoteprisen har i lang tid været så lav, at det ikke kunne betale sig at spare på energien eller bygge vedvarende energianlæg.

Årsagen er, at man for at gøre systemet spiseligt for elskaberne og andre store virksomheder i EU forærede kvoterne til dem i stedet for at sælge dem til højest bydende på en auktion.

Der var så mange gratis kvoter, at virksomhederne kunne sælge kvoter og høste en god fortjeneste uden at gøre noget selv for at spare på energien.

Men da alle havde fået gratis kvoter til at starte med, var der meget få, der var interesserede i at købe, og kvoteprisen faldt voldsomt. Kvoteprisen er ved at blive højere nu, men det er for sent til, at kvotesystemet kan nå at give nogen væsentlig reduktion i udledningerne af drivhusgasser.

Over 10.000 europæiske kraftværker, cementværker, stålværker og andre store industrianlæg er omfattet af EU's kvotehandelssystem. Heraf er cirka 380 danske.

Ved at binde ETS og CDM sammen kan kvotehandel i EU resultere i finansiering af et kraftværk i Brasilien, som bygger på afskovning og såkaldt nye energiplantager. Den slags projekter har ofte ødelæggende økologiske og sociale konsekvenser.

NOAH mener:

NOAH mener, at det er uetisk, at rige lande kan betale sig fra at ændre deres egne energisystemer og forbrug ved at betale andre for at reducere CO₂.

NOAH er imod kvotehandel, bl.a. fordi:

- naturen derved reduceres til CO₂-kvoter,
- metoden har vist sig at være et ineffektivt redskab til at begrænse udledningerne af drivhusgasser,
- det ikke har skabt nogen teknologisk fornyelse,
- metoden har givet grobund for en hær af spekulanter og advokater – og for svindel.

Om CDM-projekter

NOAH er imod, at de rige lande kan købe sig til reduktioner i fattigere lande ved hjælp af såkaldt offsetting eller modregning ved at lave reduktionsprojekter fordi:

- de rige lande derved stjæler de letteste og billigste reduktionsmuligheder fra de fattige lande,
- de rige lande skubber den omstillingsproces, de allerede burde være i gang med, foran sig og bruger CDM-projekter til at fortsætte som sædvanligt,
- de rige lande tit betaler for projekter, som alligevel ville blive gennemført, så der ikke sker nogen ekstra reduktion af udledningerne,
- mange projekter ikke er bæredygtige, men har negative miljømæssige og sociale konsekvenser,
- nogle projekter, f.eks. plantager, reelt fører til større udledninger af drivhusgasser,
- modregningsprojekter medfører et massivt bureaukrati og store muligheder for svindel.

Hvad vi bør gøre i stedet

I stedet for at udskyde en reel løsning af klimaproblemet, bør såvel EU som de enkelte lande iværksætte planer for besparelser og omstilling til vedvarende energikilder. Det bør ske ved at lave klimalove, som fastsætter årlige, bindende reduktioner for drivhusgasserne. Lovene skal følges op af handlingsplaner for energiforsyning, transport, industri og landbrug, som gør det muligt at opnå de årlige reduktionskrav.

Handel med kvoter og modregning bør helt afskaffes, og i stedet bør der lægges høje og stigende skatter på de aktiviteter, der ødelægger natur, miljø og ikke mindst klimaet. Pengene fra disse skatter skal så gå til at finansiere omstillingen af samfundet og klimainsatsen i udviklingslandene.

Bondebevægelsen La Via Campesina oplever, at mange CDM-projekter går ud over små bønder og den øvrige lokalbefolkning. Her taler La Via Campesina's generalsekretær under COP15 ved Friends of the Earth International's aktion, Flood for Climate Justice.

Flood for Climate Justice på Christiansborg Slotsplads, 12. december 2009 under COP15. Hovedbudskabet var: NO OFFSETTING.

Den eneste rigtige løsning er at omstille energiforsyningen til vedvarende energi.

Her kan du finde flere oplysninger om Modregning - kreditter og kvotehandel:

NOAH

<http://noah.dk> <http://kortlink.dk/global-klima/8em3>

Greenpeace - <http://kortlink.dk/greenpeace/8eqz>

Friends of the Earth International - <http://foei.org>

The Corner House - <http://www.thecornerhouse.org.uk/>

Carbontradewatch - <http://www.carbontradewatch.org>

Story of Stuff - kort tegnefilm om kvotehandel

<http://storyofstuff.com/capandtrade>

Cheat Neutral - satirisk film om at købe sig fra sit ansvar

<http://www.cheatneutral.com/>

Klima- og Energiministeriet - <http://kemin.dk>

Energistyrelsen ENS - <http://ens.dk>

UNEP Risø - <http://cdmpipeline.org/>

EU - EU's officielle side om kvotehandelssystemet ETS

http://ec.europa.eu/clima/policies/ets/index_en.htm

Carbon Neutral - <http://www.carbonneutral.com/>

Denne publikation er udarbejdet af NOAH Energi og Klima

ISBN: 978-87-91237-43-8

ISBN (klassesæt): 978-87-91237-44-7

ISBN (digital udgave): 978-87-91237-45-4

NOAH fører kampagnen Klima SOS for en stærk klimalov i Danmark. E-mail: [kontakt\(at\)klima-sos.dk](mailto:kontakt(at)klima-sos.dk)

Vil du gøre noget aktivt sammen med andre? Kontakt NOAH

Miljøbevægelsen NOAH,
Friends of the Earth Denmark,
Nørrebrogade 39, 2200 København N
Tlf.: 35 36 12 12
Giro: 5 5600 39
E-mail: [noah\(at\)noah.dk](mailto:noah(at)noah.dk)
Websted: www.noah.dk

Denne publikation er støttet økonomisk af Europa-Nævnet og OAK Foundation samt Undervisningsministeriets Tips- og Lottomidler